SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (5-jild)
2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5I2Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY’ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O‘zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, O‘zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o‘g‘li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo‘limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O‘ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg‘ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo‘raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G‘aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, “Tashkent International University of Education” xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo‘min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O‘roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko‘chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G‘aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqanddavlatuniversiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 2-son (Fevral, 2025). - 630 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna
SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV HUJJATLARINI SAQLASH VA TADQIQ QILISHDAGI XIZMATLARI 13-19

Matyakubov Xamdam Xamidjanovich
MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBOʻYI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR OʻRTASIDAGI OʻZARO TAʼSIR VA HAMKORLIK 20-24

Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin
TURKISTONDA JADIDLARNING TAʼLIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI HARAKATLARI TARIXIDAN 25-29

Хуррамова Саодат Хабибовна
ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА 30-37

Toʻychiyeva Dilnoza Ikrom qizi
ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI 38-44

Elboyeva Shaxnoza
AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR VA BU BORADA OʻZBEKISTON TAJRIBASI 45-50

Kanimkulov Olimjon, Xikmatova Oʻgʻiloy
TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BOʻLGAN TARIXI HAQIDA 51-54

Tojiev Alisher Sultannazirovich
MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH MASALASI 55-60

Bekbayev Bekjon
XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN 61-67

Salayev Umrbek Kadambayevich
JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA DOIR BAʼZI CHIZGILAR 68-71

Roʻziyeva Mashxura Abdimuminovna
LOʻLILAR IJTIMOIY HAYOTINING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 72-78

Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi
ICHKI SAVDO QOʻQON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM OMILLARIDAN BIRI (1701-1876) 79-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kazakov Olim Sabirovich
XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN FOYDALANISH 85-89

Исламутдинова Дина Файзрахмановна
РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 90-98

Alikulov Mehmonali Salahiddin oʻgʻli
QISHLOQ XOʻJALIGIGA INVESTITSIYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ XOʻJALIGIGA YOʻNALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI 99-106

Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor
OʻZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YOʻLLARI 107-113

Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod
CHOʻL-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YOʻLARI 114-121

Aliyarov Olim Abdugʻaparovich
MULKIY SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI 122-132

Komilov Bakhtiyorjon
UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA 133-144

Djumanov Saitmurod Alibekovich
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 145-150

Yariyev Sherzod Shukurjanovich
DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI 151-155

Matkarimov Feruz Bekturdiyevich
MINTAQADA TOʻQIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH 156-160

Xaydarova Durdona, Toʻxtayeva Moxinur
DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 161-166

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yusubov Jaloliddin Kadamovich
ABU NASR FOROBIYNING MA’NAVIY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING ZAMONAVIY IJTIMOIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI 167-175

Nosirxoʻjayeva Gulnora Abduqahhorovna
FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA’NAVIY YUKSALISH MUAMMOLARI 176-179

Xoliqov Yunus Ortiqovich
BAGʻRIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI 180-184

Berdaliyeva Sevara
ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB “KUTADGU BILIG” 185-191

Parpiyev Muhammadjon Tolibovich
SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQISHINING IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLARI 192-197

Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi
IBN ARABIY “VAHDATUL VUJUD” TA’LIMOTINING FALSAFIY ASOSLARI VA AHAMIYATI 198-202

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich
ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI 203-206

Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich
AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING
DIALEKTIK MAZMUNI 207-213

Xasanov Boburjon Xakimovich
EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI 214-219

Shokirov Mubin Rustamovich
MILLIY O'ZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT 220-225

Ismoilov Maxammadixon
HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV
MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI 226-230

Shokirov Murod Rustamovich
YANGI O'ZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI 231-234

Hamroyev Saidjon Sanoyevich
YANGI O'ZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOIY ADOLATNING BARQAROR
TARAQQIYOTNI TA'MINLASH ASOSI SIFATIDAGI O'RNI 235-239

Sharopov O'lmasbek Shuhrat o'g'li
ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI
(TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI) 240-243

Ulug'ov Jasur Nasirdinovich
INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING
IJTIMOIY HAYOTGA TA'SIRI 244-249

Qodiraliyev Abror Tojimurot o'g'li
BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI
QARASHLARI MISOLIDA 250-253

Ibragimov Kudrat
XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL
DAVLATLARI 254-260

Oripov Axmadjon Muxammadjonovich
VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY
TALQINI 261-267

Ibragimova Zulayxo Karimbayevna
RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI
VA ASOSIY KOMPONENTLARI 268-274

Abdullayev A'zam Abdiyevich
YOSHLARDA IJTIMOIY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM
XUSUSIYATLARI 275-281

Ochilov Azimjon Tuxtamishovich
IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING
TARQALISHI 282-285

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Raxmanova Sarvinoz Alisherovna
SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ VA OʻZBEK TILLARI MISOLIDA) 286-289

Kaxarova Iroda Sidikovna
MODAL SOʻZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH 290-296

Babadjanova Nazokat Davronbekovna
"YUSUF VA ZULAYHO" DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI 297-302

Sayidova Shakhrizoda Nasrulloyevna
RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD ALI'S WORK "ULUGʻ SALTANAT" 303-308

Hatamova Kamola Toshmurod qizi
TIJORAT HUJJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA 309-316

Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna
TERMINOLOGIYANING OʻZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN OʻRGANILISHI 317-321

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI 322-326

Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich
PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS AMONG THE LANGUAGES 327-331

Xoshimova Oydina Shuxrat qizi
OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING OʻRNI VA RANGLAR IFODASI 332-338

Babayeva Iroda
THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR STRUCTURE AND MEANING 339-342

Fozilov Odil Yuldashevich
USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK LANGUAGE........ 343-346

Raxmonova Dildora Mirzakarimovna
JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING "BAXTSIZ KUYOV" DRAMASI MISOLIDA) 347-351

Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna
TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI 352-357

Xamidova Sayyora Nurmatovna
KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 358-363

Mengboyev Azizbek Alijon oʻgʻli
INGLIZ VA OʻZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING CHOGʻISHTIRMA TADQIQI 364-368

Hayitova Shohida Erkin qizi
INGLIZ VA OʻZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOGʻISHTIRMA TAHLILI 369-373

Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi
SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK MASALASI 374-378

Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich
MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O‘RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK VA USLUBIY O‘ZIGA XOSLIGI 379-385

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Мухитдинова Фирюза
КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА 386-393

Uzakova Go‘zal Sharipovna
HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI 394-403

Tulaganova Gulchexra, Nurilloyev Shavkat
INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH 404-414

Yakubova Iroda Bahramovna
MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI 415-419

Obidov Tolibjon Avezxanovich
JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O‘ZARO HAMKORLIK MASALALARI 420-425

Tuxtashev Sherzod Azimovich
JINOYAT ISHINI TO‘XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI 426-430

Maxamatov Maxmud Maxamataminovich
INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI 431-436

Rahmatov Elyor Jumaboyevich
BOJXONA MA’MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA ISHTIROKI 437-441

Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna
IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIJ TAJRIBASI 442-447

Shermatov Nuriddin
RAQAMLI ERADA SUN’IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING) TEXNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA 448-455

Juraeva Asal
EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS 456-461

Собиров Саидбек Махмудович
ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ 462-467

Nurbayev Muzaffar Erkinovich
DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH 468-478

Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li
INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI 479-485

Xabibullayev Azizillo Lutfullo o'g'li
SUN'IY INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR 486-491

To'xtayev O'ktamjon Zarifjon o'g'li
MURAKKAB ASHYOLARNING O'ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY VA FALSAFIY MOHIYATI 492-500

Yusupov O'ktamboy
KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY OQIBATLARI 501-509

Murodxonov Muhammadnur
XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL ASARLARNING O'RNI 510-518

Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса
МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ: БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ 519-523

Qudratillayev Xazratali Zokirjon o'g'li
JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI BILAN HAMKORLIK MASALALARI 524-530

Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li
SUG'URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI 531-536

Хайдарова Хилола Анваровна
ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ 537-542

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich
AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIGI 543-547

Karimov Akramjon Zaynobidinovich
RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA'LIM JARAYONLARI ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI 548-554

Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich
7-9 YOSHLI O'QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O'YINLAR VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH 555-561

Karimov Qayum Mamashayevich
KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O'QITISHDA TARMOQ TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH 562-569

Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI 570-576

Qodirov Azamat Muxriddinovich
IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINF O'QUVCHILARINING INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA 577-582

Тлеумуратова Абадан Бекбановна
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ 583-585

Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich
TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 586-592

Mamaziyayev Oblaberdi
OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI 593-598

Isoqov Murod Madaminjonovich
YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOIY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI 599-605

Nasriddinova Hulkar Komiljonovna
BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI 606-610

Allayeva Hafiza Rustam qizi
BOSHLANG'ICH SINFDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI 611-614

Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna
AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON PORTRETINI ISHLASH METODIKASI 615-621

Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI 622-625

Elova Sitora Axmatkulovna
QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISH DARAJASI 626-629

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Issue 2 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 25 January 2025
Accepted: 1 February 2025
Published: 10 Feburary 2025

Article / Original Paper

CONTENT, STRUCTURE AND MAIN TERMS OF THE AUTHORSHIP AGREEMENT

Yakubova Iroda Bahramovna
DSc (Doctor of Science),
Associate Professor Department «Intellectual property law»
of Tashkent State University of Law

Abstract. There are a number of issues awaiting resolution in our country, and the regulation of copyright-legal relations, in particular, the study of processes related to the collective management of copyright rights and the author's contract in its protection is an urgent task. Therefore, the article focuses on some current problems related to the improvement of this institution, international standards for copyright protection and a comparative legal analysis of national legislation, as well as the opinions of scholars from Uzbekistan and other countries. Since the current legislation does not directly regulate the content of author's contracts, this issue is left to the discretion of the parties. Therefore, in determining the rights and obligations of the parties, the established practice of concluding author's contracts is relied on, and this practice is still being successfully used today. Proposals and recommendations of scientific and practical significance for the development of copyright and author's contracts have been put forward.

Keywords: copyright, to enforce copyright, royalty, copyright and related rights collective management, public performance or display of a work, objects of copyright and related rights, extended collective management.

MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI

Yakubova Iroda Bahramovna,
Toshkent davlat yuridik universiteti
“Intellektual mulk huquqi” kafedrasi dotsenti, DSc.
E-mail: i.yakubova@tsul.uz

Annotatsiya. Mamlakatimizda oʻz yechimini kutayotgan bir qancha masalalar mavjud boʻlib, mualliflik-huquqiy munosabatlarni tartibga solish, xususan, uning muhofazasida mualliflik huquqlarini jamoaviy boshqarish va mualliflik shartnomasi bilan bogʻliq jarayonlarni tadqiq etish dolzarb vazifa hisoblanadi. Shuningdek, maqolada ushbu institutni takomillashtirish bilan bogʻliq ayrim dolzarb muammolarga, mualliflik huquqini himoya qilishning xalqaro standartlariga va milliy qonunchilikning qiyosiy-huquqiy tahliliga, shuningdek, Oʻzbekiston va boshqa mamlakatlar olimlarining fikrlariga e’tibor qaratilgan. Amaldagi qonunchilik mualliflik shartnomalarining mazmunini bevosita tartibga solmaganligi sababli, bu masala tomonlar ixtiyoriga qoldirilgan. Shu sababli, tomonlarning huquq va majburiyatlarini belgilashda mualliflik shartnomalarini tuzish borasida shakllangan amaliyotga tayaniladi va bu amaliyot hozirgi kunda ham muvaffaqiyat bilan qoʻllanilmoqda. Mualliflik huquqini va mualliflik shartnomasini rivojlantirish uchun ilmiy va amaliy ahamiyatga ega boʻlgan taklif va tavsiyalar ilgari surildi.

Kalit soʻzlar: mualliflik huquqi, mualliflik shartnomalari boʻyicha haq toʻlash, mualliflik huquqini amalga oshirish, mualliflik huquqi va turdosh huquqlarni jamoaviy boshqarish, asarni omma oldida ijro etish, kengaytirilgan jamoaviy boshqarish.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N66

Har qanday fuqarolik-huquqiy shartnomaning, xususan, mualliflik shartnomasining mazmunini tomonlarning huquq va majburiyatlari tashkil etadi[1, 234].

Mualliflik shartnomasi oʻzaro majburiyatli boʻlib, har ikki tomonning huquqlari va ularning muvofiq majburiyatlarini belgilaydi. Turli mualliflik shartnomalarining mazmuni bir-biridan farq qilishi mumkin (masalan, buyurtma shartnomasidagi huquq va majburiyatlar tayyor asarni foydalanish boʻyicha shartnomadagidan farq qiladi), biroq ularning mazmunini umumiy koʻrinishda koʻrib chiqish mumkin. Amaldagi qonunchilik mualliflik shartnomalarining mazmunini bevosita tartibga solmaganligi sababli, bu masala tomonlar ixtiyoriga qoldirilgan. Shu sababli, tomonlarning huquq va majburiyatlarini belgilashda mualliflik shartnomalarini tuzish borasida shakllangan amaliyotga tayaniladi va bu amaliyot hozirgi kunda ham muvaffaqiyat bilan qoʻllanilmoqda.

Mualliflik shartnomasining tavsifi uchun eng muhim tushuncha — bu mualliflik shartnomasining muhim shartlari tushunchasidir. Oʻzbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksiga koʻra, quyidagi shartlar mualliflik shartnomasi uchun muhim hisoblanadi:

Birinchidan, mualliflik shartnomasida huquqlari oʻtkaziladigan asarlarning aniq roʻyxati keltirilishi lozim. Ikkinchi shart sifatida, mualliflik huquqi oʻtkazilayotgan asarlardan foydalanish uchun aniq mulkiy huquqlar va usullar roʻyxati keltirilishi talab qilinadi.

Mualliflik shartnomasida bevosita koʻrsatilmagan huquqlar oʻtkazilmagan hisoblanadi. Uchinchi shart esa mualliflik shartnomasi boʻyicha oʻtkazilayotgan mulkiy huquqlarning xarakteriga tegishlidir. Mualliflik huquqi mutlaq yoki noodatiy (mutlaq boʻlmagan) xarakterga ega boʻlishi mumkin; agar shartnomada boshqacha koʻrsatilmagan boʻlsa, oʻtkazilayotgan huquqlar noodatiy hisoblanadi.

Toʻrtinchi shart — asardan foydalanish huquqi oʻtkaziladigan muddatdir. Shartnomada asarni foydalanish muddati koʻrsatilgan boʻlsa, bu mualliflik huquqi amal qilishi davomida boʻlishi mumkin (umumiy qoida boʻyicha — muallif yoki hammualliflardan oxirgisi vafotidan keyin 70 yil), yoki boshqa muddat boʻlishi mumkin. Agar mualliflik shartnomasida muddat koʻrsatilmagan boʻlsa, shartnoma tuzilgan kundan boshlab besh yil oʻtganidan soʻng muallif shartnomani bekor qilishi mumkin, bunda huquq egasi olti oy oldin yozma ravishda ogohlantirilishi shart.

Beshinchi shart esa asar foydalanish huquqi oʻtkaziladigan hududga tegishli. Mualliflik shartnomasida koʻrsatilgan hudud alohida davlat, bir necha davlatlar yoki butun dunyo boʻlishi mumkin. Agar mualliflik shartnomasida hudud koʻrsatilmagan boʻlsa, shartnoma boʻyicha oʻtkazilayotgan huquq Oʻzbekiston Respublikasi hududi bilan cheklangan hisoblanadi.

Oltinchi shart huquqlarni oʻtkazish huquqini boshqalarga berish imkoniyatini koʻrsatadi. Mutlaq huquqlarni boshqa shaxsga oʻtkazishning yagona asosi bu mualliflik shartnomasida bu imkoniyatning toʻgʻridan-toʻgʻri belgilanishidir. Agar shunday shart mavjud boʻlmasa, huquq egasi mulkiy huquqlarni boshqa shaxslarga oʻtkaza olmaydi.

Yettinchi shart mualliflik shartnomasida belgilanadigan haq miqdorini nazarda tutadi; bu odatda asardan foydalanish turi uchun daromaddan foiz sifatida yoki belgilangan summa sifatida koʻrsatilishi mumkin.

Mualliflik shartnomasi kuchga kirishi uchun belgilangan tartib, masalan, mualliflik huquqlarining kollektiv boshqaruv tashkilotidan chiqarilishi kabi, shartnomaning mazmuniga taalluqli boʻlishi mumkin.

Muallif oʻz huquqlarini amalga oshirishda uchinchi shaxslarga asarlardan muallifning roziligisiz va haq toʻlamasdan foydalanish imkonini beruvchi cheklovlar bilan toʻqnashishi mumkin.

Qonunchilikda mualliflik huquqiga ega asarlardan bepul foydalanishning quyidagi usullari belgilangan.

Shaxsiy maqsadlarda muallifning roziligisiz va unga haq toʻlamasdan asardan nusxa olish: ommaga e’lon qilingan asarni shaxsiy maqsadlarda muallifning roziligisiz va haq toʻlamasdan nusxalashga ruxsat etiladi.

Istisnolar: arxitektura obyektlari (binolar, inshootlar), ma’lumotlar bazalari, elektron hisoblash mashinalari (EHM) uchun dasturlar (ba’zi istisnolar bilan), kitoblar (toʻliq holda) va notali matnlarning nusxasini olish.

Muallifning roziligisiz va unga haq toʻlamasdan asardan foydalanish: quyidagi foydalanish turlarida muallif nomini koʻrsatish majburiydir: ilmiy, tadqiqot, tanqidiy va axborot maqsadlarida asarlarning asl nusxasidan yoki tarjimasidan iqtibos keltirish; nashrlarda, radio va telekoʻrsatuvlarda, oʻquv xarakteridagi ovozli va videoyozuvlarda illyustratsiya sifatida foydalanish; gazetalarda chop etish, efirga uzatish, ilgari chop etilgan maqolalarni joriy iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va diniy masalalarda qayta nashr qilish; gazetalarda chop etish va efirda jonli uzatish uchun omma oldida aytilgan siyosiy nutqlar, murojaatlar, ma’ruzalar va shunga oʻxshash asarlarni nashr qilish; nogironlar uchun maxsus usullar (relyeflar va nuqtali shrift) yordamida asarlardan foydalanish, lekin foyda olish maqsadida emas[2, 324].

Asarlardan nusxa olish usulida foydalanish: muallif nomini va asar manbaini koʻrsatish sharti bilan foyda olish maqsadida emas, balki bitta nusxada nusxa olishga ruxsat etiladi; kutubxonalar va arxivlar tomonidan yoʻqolgan yoki shikastlangan nusxalarni tiklash va almashtirish uchun; jismoniy shaxslarning oʻquv va tadqiqot maqsadlaridagi soʻrovlariga binoan alohida maqolalar va kichik hajmdagi asarlarni kutubxonalar va arxivlar tomonidan qayta chiqarish; ta’lim muassasalarida auditoriya mashgʻulotlari uchun kichik hajmdagi maqola va asarlarni qayta chiqarish.

Ochiq joylarda doimiy ravishda joylashgan asarlardan bepul foydalanish: ommaga ochiq joylarda (muzeylar, koʻrgazmalar) joylashgan asarlar haqida gap ketganda, ularni foyda olish maqsadida boʻlmagan holda erkin nusxalash va efirga uzatishga ruxsat etiladi.

Jamoat oldida musiqiy asarlarni ijro etish: musiqiy asarlarni rasmiy va diniy marosimlar hamda dafn marosimlarida ma’lum miqdorda bepul ijro etishga ruxsat beriladi.

Sud maqsadlarida bepul nusxa olish: sud ishlarini koʻrish uchun muallifning roziligisiz asarlardan foydalanishga ruxsat etiladi.

Efirga uzatish tashkilotlari tomonidan qisqa muddatli foydalanish uchun yozib olish: efirda uzatish huquqini olgan tashkilot efirga uzatish uchun asarni oʻz uzatishlarida muallifning roziligisiz qayta yozish huquqiga ega.

Olti oy oʻtgach, agar muallif bilan boshqa kelishuvga erishilmagan boʻlsa, tashkilot bunday yozuvni yoʻq qilishi kerak[3].

Mualliflik shartnomasining yozma shakli fuqarolik qonunchiligi normalarida koʻrsatilgan shartga koʻra majburiydir.

Yozma shaklning yoʻqligi mulkiy mualliflik huquqlarining oʻtganligini isbotlashni ancha qiyinlashtiradi (masalan, elektron pochta orqali almashinuv davomida mulkiy mualliflik huquqlarining oʻtganligini isbotlash juda murakkab boʻlishi mumkin, hatto bunday xabarlar

mualliflik shartnomasining barcha zarur shartlarini oʻz ichiga olsa ham. Elektron raqamli imzo (ERI) hozirgi kunda Oʻzbekistonda keng qoʻllanilmayapti, shuning uchun shartnomaning oddiy yozma shakliga ustunlik berish lozim).

Qonun mualliflik shartnomasini notarial tasdiqlashni majburiy deb hisoblamaydi: oddiy yozma shakl shartnomani tuzilgan deb tan olish uchun yetarli asos hisoblanadi, biroq tomonlar uni notarial tasdiqlash orqali kelajakda bir tomonning shartnoma imzolanganligini inkor etmasligi uchun uni notariusda tasdiqlatishlari mumkin[4, 65-69].

Mualliflik shartnomasi boʻyicha mulkiy mualliflik huquqlarini oʻtkazish vakolatiga ega shaxslar – bu mualliflar va boshqa huquq egalari hisoblanadi:

1. mualliflar, lekin faqat oʻsha huquqlar eksklyuziv asosda uchinchi shaxslarga berilmagan boʻlsa. Hammualliflik mavjud boʻlganda, har bir hammuallif bilan alohida mualliflik shartnomasi tuzish yoki barcha hammualliflar bilan yagona mualliflik shartnomasini tuzish kerak. Bahslar yuzaga kelgan taqdirda ular sud orqali hal qilinadi.
2. mualliflarning merosxoʻrlari, lekin faqat tegishli huquqlar ilgari mualliflar yoki ularning merosxoʻrlari tomonidan uchinchi shaxslarga mutlaq asosda berilmagan boʻlsa. Merosxoʻrlarga mulkiy mualliflik huquqlariga egalik huquqini tasdiqlovchi hujjat Meros huquqi guvohnomasidir (qonun yoki vasiyatnoma boʻyicha). Bu hujjatlarda merosxoʻrlarga muallifning barcha yoki baʼzi asarlariga boʻlgan mulkiy mualliflik huquqlari oʻtganligi yoki barcha meros, jumladan, mualliflik huquqlari yoki meros ulushi oʻtganligi koʻrsatilishi kerak (agar merosxoʻrlar oʻrtasida meros taqsimlanmagan boʻlsa). Agar bir nechta merosxoʻrlar mavjud boʻlsa, ularning barchasi bilan shartnoma tuzish zarur.
3. boshqa huquq egalari — yuridik va jismoniy shaxslar, muayyan huquqlar boʻyicha mualliflik shartnomasi asosida yoki qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa asoslar boʻyicha huquqlarga ega boʻlgan shaxslar. Ushbu guruhdagi shaxslardan mulkiy mualliflik huquqlarini sotib olayotganda, bu shaxslarning ushbu huquqlarga egalik asosini tahlil qilish kerak [5, 119-123].

Eng koʻp uchraydigan ikkita holat ajratiladi:

a) muallif bilan bevosita mualliflik shartnomasi;

b) muallifdan (merosxoʻrdan) oxirgi huquq egasigacha mulkiy mualliflik huquqlari oʻtkazilgan bir qator shartnomalar.

Ikkinchi holatda barcha “zanjir” shartnomalarini tahlil qilish zarur. Bunday shartnomalar, birinchi navbatda, quyida sanab oʻtilgan shartlarni oʻz ichiga olishi, ikkinchidan, oldingi huquq egasidan olingan huquqlarni keyingi shaxslarga oʻtkazish vakolatini oʻz ichiga olishi kerak [6, 66-74].

Mulkiy mualliflik huquqlarini har bir keyingi shartnoma orqali oʻtkazish shartlari oldingisidan keng boʻlishi mumkin emas, masalan:

1. agar oldingi mualliflik shartnomasida huquqlar amal qilish hududi Oʻzbekiston Respublikasi hududi bilan cheklangan boʻlsa, keyingi mualliflik shartnomasi boʻyicha hudud kengaytirilishi mumkin emas;
2. agar oldingi mualliflik shartnomasida asarni EHM xotirasiga yozish va kabel orqali ommaga yetkazish orqali nusxalash huquqi berilgan boʻlsa, keyingi mualliflik shartnomasiga binoan ushbu asar faqat EHM xotirasiga yozish va kabel orqali ommaga yetkazish orqali nusxalash uchun ishlatilishi mumkin [7, 37-41].

Shunday qilib, quyidagi xulosalar chiqarilishi mumkin: mualliflik shartnomasi, xuddi boshqa har qanday fuqarolik-huquqiy shartnoma kabi, muallif va buyurtmachi oʻrtasidagi huquq va majburiyatlar majmuasiga asoslanadi.

Shuningdek, "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar toʻgʻrisida"gi Qonunga binoan, agar asarni nashr etish yoki undan boshqacha tarzda foydalanish haqidagi mualliflik shartnomasida haq toʻlash qatʼiy summa tarzida belgilansa, shartnomada asarning eng koʻp adadi belgilab qoʻyilishi shart. Mualliflik shartnomasi boʻyicha oʻtkazilgan huquqlar bunday shartnomada bevosita nazarda tutilgan taqdirdagina boshqa shaxslarga toʻliq yoki qisman oʻtkazilishi mumkin. Mualliflik shartnomasining muallifni kelgusida mazkur mavzuda yoki mazkur sohada asarlar yaratishini cheklaydigan sharti oʻz-oʻzidan haqiqiy emas deb topilishi haqidagi qoidalar mualliflik shartnomasining shartlari toifasiga kiradi.

Oʻzbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 1035-moddasiga koʻra mulkiy huquqlarning shartnoma boʻyicha oʻtkazilishi yoxud ularning universal huquqiy vorislik tartibida oʻtishi mualliflik huquqining va boshqa begonalashtirilmaydigan hamda oʻzgaga oʻtkazilmaydigan mutlaq huquqlarning oʻtkazilishiga yoki cheklanishiga sabab boʻlmaydi. Bunday huquqlarning oʻtkazilishi yoki cheklanishi toʻgʻrisidagi shartnoma shartlari oʻz-oʻzidan haqiqiy emas.

Shartnoma boʻyicha oʻtkaziladigan mutlaq huquqlar unda aniqlab qoʻyilishi lozim. Shartnomada boshqa shaxsga oʻtkaziladigan huquq sifatida koʻrsatilmagan huquqlar, agar boshqacha hol isbotlanmagan boʻlsa, oʻtkazilmagan deb hisoblanadi[8, 97].

Mutlaq huquqni uning amal qilish davrida cheklangan vaqtga boshqa shaxsga berishni nazarda tutuvchi shartnomaga nisbatan litsenziya shartnomasi toʻgʻrisidagi qoidalar qoʻllaniladi.

Shartnomada asardan foydalanishni boshlashning aniq muddati boʻlmagan taqdirda, bunday foydalanish odatdagi ish turiga kiradigan muddat ichida boshlanishi kerak.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Morgunova E. A., "Mualliflik huquqi: Oʻquv qoʻllanma", M.: YUNITI-DANA, 2008, 234-bet
2. Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқларни жамоавий бошқариш. WIPO. Женева, 1990 йил, 97-бет.
3. Звегинцева Е., Крюков М., Шульгин А. Общество и правообладатели: проблемы в правоотношениях //Интеллектуальная собственность. Авторское право. 2000. N1.0. 4650.
4. Yakubov O. Significance And Principles Of The Trips Agreement In The Legal System Of World Trade Organization Agreements //The Peerian Journal. – 2022. – Т. 9. – С. 65-69.
5. Yakubov O. TRADE ORGANIZATION AGREEMENTS: THE MAIN PRINCIPLES OF TRIPS AGREEMENT //Conferencea. – 2022. – С. 119-123.
6. Yakubova I.B. Oʻzbekistonda mualliflik huquqi boʻyicha mulkiy huquqlarni jamoaviy boshqaruv tashkilotlarining vujudga kelishi va rivojlanishi. [Emergence and development of organizations of collective management of copyright property rights in Uzbekistan]. Yurisprudensiya – Jurisprudence, 2021. No. 6. pp. 66-74.
7. Агарков М.М. Ценность частного права // «Правоведение». 1992. N 1. С. 37-41.
8. И.Якубова. Пониманиеколлективного управления авторских прав в историческом контексте. Юрист Ахборотномаси 1 (6), 76-80. 12. V.Vaynke. Avtorskoe pravo. Reglamentasiya, osnovi, budushee [Copyright. Regulations, fundamentals, future.]. Denmark, M., 1979, p. 97.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).